

Overweging bij de luisterlink van 23 augustus 2020 door Alex van Heusden

Overweging 1

Sja'oen heette hij. Saul. Zoals de legendarische eerste koning van Israël. 'Gewenste' betekent die naam. Zijn Romeinse naam was Paulus. Dat betekent 'Kleintje'. Zou dat iets zeggen over zijn lengte?

Hij zou geboren zijn in Tarsos, een Grieks-Romeinse stad in Klein-Azië, het huidige Turkije. Daar leefde een aanzienlijke Joodse gemeenschap onder de paraplu van Romeins bestuur en Griekse manieren van doen: filosofie bedrijven, offers brengen in tempels, tafelgesprekken op niveau, je aansluiten bij dan weer het ene en dan weer het andere cultische genootschap onder protectie van een uitheemse god of godin. Nu eens Isis uit Egypte, dan weer Artemis uit Efeze of Mithras de stierendoder. Hoe noemen we dit? *Relishoppen*. Maar wilde je aan zo'n mysteriecultus deelnemen, dan moest je flink in de buidel tasten. Enkel voor welgestelde mensen was dit religieuze vertier weggelegd.

Ook sommige Joden deden daaraan mee - Griek met de Grieken worden, assimilatie, een goede gelegenheid om relaties aan te knopen, ook op zakelijk terrein. Andere Joden moesten daar niets van hebben - verraad aan de God van Israël en aan de vaderlijke overleveringen, de Joodse manier van leven.

In zijn jonge jaren was Sja'oen een overtuigde tegenstander van elke vorm van assimilatie. Daarom sloot hij zich aan bij de *peroesjiem*, de partij der 'afgezonderden' - we kennen ze onder de naam 'Farizeeën'. De *peroesjiem* staan een strategie van afzondering voor: Joden moeten zich onderscheiden van de niet-Joden in hun omgeving door te leven volgens de Farizeze *halacha* - dus de Farizeze manier van leven. Met dit doel voor ogen stuurden de Farizeeën in Jeruzalem 'gezondenen' (*sjelichiem*) naar de steden in het Romeins Imperium. Ook Sja'oen werd met een dergelijke taak belast. Volgens het boek Handelingen - Handelingen der Apostelen - toog hij naar Damascus om de volgelingen van Jezus Messias, de mannen en vrouwen van 'de weg', zoals ze werden genoemd, met harde hand op het spoor van de Farizeze afzondering te brengen. Zo lezen we (Handelingen 9:3-9):

*Toen hij op weg was geschiedde:
hij naderde Damascus,
plotseling omstraalde hem licht uit de hemel.*

*Hij viel op de grond,
hij hoorde een stem die hem zei:
Sja'oen, Sja'oen, waarom vervolgt jij mij?*

*Hij sprak:
Wie zijt gij, heer?*

*En hij:
Ik ben het, Jezus, die jij vervolgt.*

*Maar sta op en ga de stad in,
Daar zal jou worden gezegd wat je moet doen.*

*De mannen die met hem onderweg waren, stonden sprakeloos:
zij hoorden wel de stem, maar zagen niemand.
Saulus werd opgetild van de grond.
Toen zijn ogen werden geopend, zag hij niets.
Zij leidden hem bij de hand en brachten hem naar Damascus.
En drie dagen lang zag hij niet
en hij at niet en hij dronk niet.*

Dit is een verhaal. Een zogeheten 'roepingsverhaal'. Zo hoorde je in de toenmalige wereld zo'n verhaal te vertellen. Groot, verblindend licht. Een stem die iemand roept bij name, tot twee keer toe: 'Mozes, Mozes'. En hier: 'Sja'oel, Sja'oel'. Hij wordt geroepen bij zijn Hebreeuwse naam - de naam die hij ontving bij zijn geboorte. Hij krijgt een opdracht mee: de stad in te gaan, daar zal hem worden gezegd wat hij doen moet. Na drie dagen in het graf, in diepe duisternis, zonder eten en drinken. Waar een mens doorheen moet die plotseling of gaandeweg tot het inzicht komt dat alles radicaal anders moet. Een nieuwe geboorte.

Overweging 2

Ongetwijfeld was Sja'oel op de hoogte van de toenemende spanningen tussen Joden en Grieken, dat wil zeggen: allen die geen Joden zijn, in de jaren dertig van de eerste eeuw. En hij kwam tot de bevinding dat niet enkel de culturele assimilatie, maar ook de Farizeese strategie van afzondering tot niets zou leiden. Sja'oel begon te vrezen voor de toekomst van het Joodse volk en daarom koos hij voor een andere strategie: die van het streven naar nieuwe vreedzame betrekkingen tussen Joden en Grieken.

Naast de Farizeeën waren de Joodse aanhangers van Jezus Messias actief in de diaspora. Ook zij stuurden 'gezondenen' naar de steden in het imperium. Sja'oel sloot zich aan bij de messiaanse beweging in naam van Jezus, voor hem de enige mogelijkheid om zijn nieuwe doelen te realiseren. Want daar, in die Jezus-groepen, probeerden Joden en Grieken gezamenlijk op te trekken en uitsluiting over en weer tegen te gaan.

Hij zou zich hebben 'bekeerd' - dat is het gangbare verhaal. En zo wordt die ervaring op weg naar Damascus in de regel geduid. Maar daar beginnen de misverstanden. Want onder bekering verstaan we gewoonlijk de overgang van de ene godsdienst naar de andere. Sja'oel was een Jood, hij bekeerde zich en werd een christen. Maar zo is het niet. Evenals de andere Joden die volgelingen werden van Jezus Messias, is Sja'oel altijd Jood gebleven. Nergens in de brieven, die van hem bewaard zijn gebleven, noemt hij zich een christen. Daarin benadrukt hij juist zijn Jood-zijn. 'Want ook ik ben een Israëliet', schrijft hij in een van zijn brieven, 'uit het zaad van Abraham, uit de stam Benjamin' (Romeinen 11:1).

Joden en Grieken samen, als experiment van vreedzaam samenleven in de toenmalige Romeinse wereldorde. Hoe zag die eruit, die Romeinse wereldorde? Volgens Vergilius, de dichter, de hof-schrijver van Caesar Augustus, was het eigen talent van Rome 'een hechte vrede opleggen,

onderworpenen sparen, neerslaan wie zich verzetten' (*Aeneis* VI, 852-853). *Pax Romana*, 'Romeinse vrede'.

Het visioen van deze wereld anders behelst dus niet de voortzetting van het Romeins Imperium, maar de komst van het 'koninkrijk van God'. In de taal van Paulus 'nieuwe schepping' - deze schepping, deze oude wereld omgevormd in nieuwe schepping, ook genaamd 'nieuwe mensheid', 'laatste mens'. Schepping is het tegendeel van chaos. De wereld van toen was chaos evenals de wereld van nu waarin wij leven. 'Heel deze schepping - deze oude wereld - zucht en lijdt als een vrouw in barensweeën tot op vandaag' - zo schrijft Paulus in zijn befaamde brief aan de Romeinen.

Nieuwe schepping, nieuwe mensheid - dat zijn de sleutelwoorden van de wereldrevolutie die Paulus voor ogen staat. Het grote imperium laat het zonder gewetenswroeging gebeuren: dat mensen hongerlijden en sterven van dorst. Het imperium kent geen mededogen. Het imperium calculeert. *Cui bono*. Wie komt het ten goede? Wat het imperium ten goede komt, is goed, redelijk en waar.

In de messiaanse ekklesia van Joden en mensen uit andere volkeren moet het zo niet toegaan, leert Paulus. Eerbiedig elkaar, wees voorkomend in de omgang met elkander. Als je vijand honger heeft, geef hem te eten. Vertrouw je hieraan toe, met je hart en je verstand: de nacht van het grote imperium loopt ten einde, de dag van bevrijding komt naderbij - nieuwe mensheid, nieuwe schepping. Liefde die geneest en alles overwint.

Overweging 3

*Heel deze oude schepping
nu nog in leegte gevangen
niet uit vrije wil
maar aan machten onderworpen -
zal worden bevrijd
uit het diensthuis der vergankelijkheid.*

Woorden van Paulus. En zoals 'heel deze schepping zucht en lijdt als een vrouw in barensweeën', zo ook wij - 'wij zuchten diep in onze ziel tot wij, onze lichamen, zullen zijn bevrijd.' Een wereld van vrije mensen, bevrijd tot in hun lichaam - hun spiermassa, huid, bloedsomloop, beweging, ademhaling, eten en drinken, liefhebben en aanraken.

Als wij ekklesia willen zijn, in de geest van Paulus, 'lichaam van de messias' in deze wereld, moeten wij ons oefenen, met geduld en volharding, in het betrachten van solidariteit met allen die worden gestigmatiseerd en buitengesloten.

Onderlinge solidariteit, dat vereist je kunnen inleven in een ander. Zoals David Grossman schreef, de Israëliische schrijver:

'Eens in de zoveel tijd, als we een echt goed boek lezen, komt binnen ons iets in beweging. Ineens lijken we een verre melodie op te vangen, of een vergeten stem die onze naam roept. Ook wij kunnen soepel en levendig heen en weer bewegen, bijvoorbeeld tussen de vrouw die we zijn en de man die we zijn; tussen de bejaarde die we eens zullen zijn en het kind dat

we eens waren; tussen het gezond verstand en de waanzin die we in ons hebben; of ook tussen de Israëliër die ik ben en de Palestijn die ik had kunnen zijn.'

Voorbeden

In deze moeilijke tijd
voor allen die lijden onder de pandemie,
ernstig ziek zijn;
voor de stervenden,
voor allen om hen heen.

En voor allen die diep eenzaam zijn,
zonder naasten in hun buurt,
zonder liefkozing, zonder aanraking.

Voor hen die woedend zijn, radeloos,
niet begrijpen wat er gebeurt,
overal samenzweringen zien.

Voor de mensen in Beiroet
na de grote explosie;
voor hen die dakloos zijn,
familie verloren onder het puin.
Niet weten waarheen nu,
land in chaos.

Voor de mensen in Belarus,
voor de vele gemartelden;
allen die de straat opgingen,
die verandering willen,
geen dictatuur meer,
hun stemmen gehoord.

En dat wij ons blijven keren
tegen racisme,
tegen weer oplevend antisemitisme
en tegen moslimhaat
hier in Europa, dit beproefde werelddeel,
om daar een voor allen bewoonbaar huis
in te richten.

Dat wij niet wanhopen,
dat wij volharden
zolang als nodig is.

Om moed. Om bemoediging.